

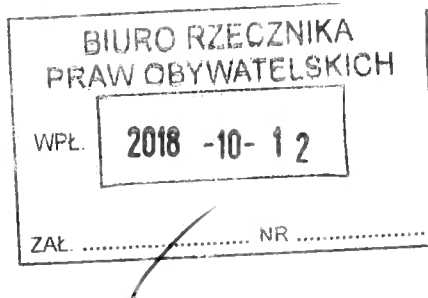
ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

RPW/58306/2018 P
Data: 2018-10-12

Warszawa, 29 października 2018 r.

**Prezes
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych**

992700/611/2465/2018-SEn-6175/PW

Pan
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

W odpowiedzi na pismo Pana Rzecznika z 6.09.2018 r. (wpływ do Centrali Zakładu 10.09.2018 r.), znak: V:510.38.2018.BA, przedstawiam stanowisko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w kwestii wykładni przepisów dotyczących realizacji przekazywania do masy upadłości części świadczenia wypłacanego upadłemu przez Zakład.

Sposób realizacji przekazywania części świadczenia emerytalno – rentowego do masy upadłości w ramach postępowania upadłościowego nie jest uregulowany wprost w przepisach obowiązującego prawa. Wobec braku przepisów wyraźnie regulujących tryb postępowania w tym zakresie Zakład realizuje wnioski syndyków masy upadłości o przekazywanie kwot świadczeń do masy upadłości z uwzględnieniem przepisów:

- ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe¹,
- ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego²,
- ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych³, dalej ustawy emerytalnej.

Zgodnie z przepisami Prawa upadłościowego z dniem ogłoszenia upadłości majątek upadłego staje się masą upadłości, która służy zaspokojeniu wierzycieli upadłego. W konsekwencji upadły traci prawo zarządu oraz możliwość korzystania z mienia wchodzącego do masy upadłości i rozporządzania nim. Jednocześnie zarząd nad majątkiem

¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 2344, ze zm.

² Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.

³ Dz. U. z 2018 r. poz. 1270, ze zm.

obejmuje syndyk masy upadłości. Kwestie związane z ustaleniem majątku wchodzącego w skład masy upadłości zawarte zostały w przepisach Prawa upadłościowego. Zgodnie z treścią art. 62 Prawa upadłościowego w skład masy upadłości wchodzi majątek należący do upadłego w dniu ogłoszenia upadłości oraz nabyty przez upadłego w toku postępowania upadłościowego. Wyjątki od tej zasady zostały określone w art. 63-67a Prawa upadłościowego. Przepisy te, zgodnie z art. 491² ust. 1 tej ustawy mają zastosowanie w trakcie postępowania upadłościowego wobec osób nieprowadzących działalności gospodarczej. Dyspozycja normy prawnej zawartej w art. 63 ust. 1 pkt 1 Prawa upadłościowego stanowi, iż nie wchodzi do masy upadłości mienie, które jest wyłączone od egzekucji według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Na podstawie art. 833 § 4 k.p.c. w związku z art. 63 ust. 1 pkt 1 Prawa upadłościowego wyłączeniu z masy upadłości podlegają świadczenia pieniężne przewidziane w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym, w zakresie określonym w przepisach o egzekucji z tych świadczeń. Obecnie kwestię tę regulują przepisy ustawy emerytalnej. Zgodnie z art. 141 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2018 r., kwota wolna od potrąceń i egzekucji dla należności niealimentacyjnych wynosi 825 zł i w takiej kwocie emerytura lub renta, przy uwzględnieniu powyższych przepisów, nie wchodzi w skład masy upadłości i nie podlega przekazaniu do syndyka masy upadłości.

W przypadku przekazywania części świadczenia emerytalnego do masy upadłości nie można mówić o potrąceniu lub egzekucji w rozumieniu ustawy emerytalnej na rzecz syndyka masy upadłości, gdyż syndyk masy upadłości nie został wymieniony w przepisach ustawy emerytalnej jako podmiot, na rzecz którego mogą być one realizowane. Dlatego nie ma w tym przypadku zastosowania art. 140 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, określający maksymalną kwotę potrącenia dla „innych egzekwowanych należności”. W związku z tym, iż syndyk masy upadłości nie prowadzi postępowania egzekucyjnego wobec upadłego, nie ma podstaw do określenia maksymalnej wysokości potrąceń ze świadczenia emerytalnego w wysokości 25% kwoty emerytury lub renty.

Przyjmując powyższy tryb postępowania, wobec braku wyraźnych regulacji prawnych w zakresie przekazywania kwot z tytułu świadczeń emerytalno – rentowych do masy upadłości, Zakład kierował się również stanowiskiem prezentowanym w doktrynie prawa (por. Feliks Zadler „Prawo Upadłościowe i Naprawcze. Komentarz”, wyd. III, Lex 2011), jak również poglądem prezentowanym w orzecznictwie sądowym (m. in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 19 lutego 2013 r., sygn. akt: III AUa 757/12). W powołanym komentarzu autor trafnie wskazuje *„Sposób regulacji wyłączenia od egzekucji zawartych w kodeksie postępowania cywilnego dostosowany jest do egzekucji singularnej. W postępowaniu upadłościowym jednak wszystkie wierzytelności dochodzone są wspólnie. Stosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego dotyczących ograniczeń egzekucji musi więc być dostosowane do charakteru postępowania upadłościowego, a w szczególności wspólnego dochodzenia roszczeń.”*

W związku z powyższym, organy rentowe Zakładu, w przypadku wystąpienia syndyka masy upadłości z żądaniem przekazywania kwot z tytułu świadczenia emerytalnego lub rentowego do masy upadłości, zobligowane są przekazywać te kwoty zgodnie z tym żądaniem, przy uwzględnieniu kwoty wolnej od potrąceń i egzekucji wynikającej z art. 141 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej. Podkreślić należy, że przepis ten określa kwotę wolną

od egzekucji i potrąceń dla konkretnego rodzaju należności (należności inne niż alimentacyjne), niemniej organ rentowy nie dysponuje danymi pozwalającymi na ustalenie rodzaju należności objętych masą upadłości stąd uzasadnione jest odniesienie się do kwoty wolnej właściwej dla egzekucji innych należności niż alimentacyjne, dodatkowo mając na względzie fakt, iż kwota ta w największym stopniu chroni majątek upadłego. Z uwagi na to, że syndycy masy upadłości w praktyce niekiedy określają zakres swojego żądania poniżej maksymalnej kwoty, która może zostać przekazana do masy upadłości (przy uwzględnieniu kwoty wolnej od potrąceń i egzekucji), a niekiedy takiej kwoty w ogóle nie określają - organy rentowe Zakładu, w zależności od zakresu żądania syndyka, przekazują do masy upadłości odpowiednio kwotę wynikającą z żądania syndyka masy upadłości lub maksymalną kwotę świadczenia, która może zostać przekazana. Obecnie istotnie można wskazać na wyroki sądowe, które przyjmują odmienny pogląd na ww. kwestie, jednak, jak się wydaje, nie można jeszcze mówić o utrwalonej linii orzecniczej w tym zakresie – w szczególności, gdy chodzi o orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz orzecznictwo sądów apelacyjnych.

Zakład będzie monitorował dalsze orzecznictwo sądowe w sprawach dotyczących przekazywania kwot świadczeń emerytalno – rentowych do masy upadłości i w zależności od dalszej linii orzecniczej – będzie podejmował odpowiednie działania w zakresie utrzymania lub korekty dotychczas przyjętej wykładni przepisów.

W zakresie zarzutów sformułowanych pod adresem Zakładu odnośnie niejednorodnych zasad postępowania w Oddziałach Zakładu z wnioskami syndyków o przekazywanie części świadczenia do masy upadłości uprzejmie informuję, iż organy rentowe ZUS zobligowane są do indywidualnego traktowania tych wniosków, gdyż zakres roszczeń syndyków o przekazywanie części świadczenia do masy upadłości jest zróżnicowany, co prawdopodobnie wynika z braku precyzyjnych regulacji prawnych w tym zakresie. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie posiada jakichkolwiek możliwości prawnych, aby zobligować syndyków masy upadłości do ujednoczenia trybu postępowania w tym zakresie. W sprawach, w których wnioski syndyków nie są jednoznacznie sformułowane, a syndycy odmawiają ich skonkretyzowania, przerzucając na Zakład konieczność ustalenia wysokości potrąceń, tryb przyjęty przez sędziów komisarzy, by na wniosek upadłego sąd rozstrzygnął o wysokości części świadczenia podlegającego przekazaniu do masy upadłości jest w ocenie Zakładu trybem właściwym.

Należy mieć jednak na uwadze, że syndyk masy upadłości, stosownie do art. 173 Prawa upadłościowego, zarządza majątkiem upadłego, organ rentowy zaś – jako podmiot zobowiązany do wypłaty świadczenia upadłemu – realizuje wniosek syndyka o przekazanie części świadczenia do masy upadłości. Syndyk w ramach sprawowanego zarządu może korygować postępowanie organu rentowego, poprzez ograniczenie części świadczenia podlegającego przekazaniu do masy upadłości jeśli uzna, że działania organu rentowego podjęte - zgodnie z powyżej przedstawioną interpretacją - nie są prawidłowe. Podkreślić należy, że wnioski syndyków masy upadłości, w których syndycy jako zakres swego roszczenia wskazują określoną procentową lub kwotową wartość świadczenia podlegającą przekazaniu do masy upadłości - są bez zakłóceń realizowane przez Zakład (o ile ich realizacja nie uniemożliwia wykonywania przez Zakład obowiązków ustawowych wynikających z konieczności dokonania z kwoty świadczenia w pierwszej kolejności odliczeń

na rzecz należności publicznoprawnych, tj. zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zapewnienia otrzymania kwoty odpowiadającej kwocie wolnej od potrąceń i egzekucji wynikającej z art. 141 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej).

Ustawowa możliwość uszczuplenia kwoty wolnej od potrąceń i egzekucji istnieje bowiem tylko w przypadku konieczności dokonania odliczeń na rzecz ww. należności publicznoprawnych.

Zgodnie z art. 141 ust. 1b ustawy emerytalnej obowiązującym od 1 lipca 2018 r., jeżeli po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wysokość świadczenia jest niższa niż kwota świadczenia wolna od potrąceń i egzekucji, potrąceń i egzekucji nie dokonuje się.

Odnosząc się do zasygnalizowanej przez Pana Rzecznika różnej praktyki naliczania przez organy rentowe wysokości części świadczenia przekazywanego do masy upadłości (tj. brutto - od kwoty świadczenia przez odliczeniem należności publicznoprawnych: zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne albo netto - po odliczeniu tych należności) pragnę przede wszystkim zauważyć, że różnorodność w tym zakresie zawierają postanowienia i pisma niektórych sędziów przewodniczących wydziałów gospodarczych sądów rejonowych stanowiących załączniki do wystąpienia Pana Rzecznika.

Przykładowo - w postanowieniach Sądu Rejonowego Gdańsk – Północ w Gdańsku z dnia 19.07.2016 r. sygn. akt: Gup 11/16 , z dnia 7.12.2016 r. sygn. akt VI GUp 53/16 oraz z dnia 10.01.2017 r. sygn. akt VI GUp 148/16 - sędzia komisarz wskazała, że maksymalna wysokość potrąceń przekazywanych z emerytury upadłej do masy upadłości powinna stanowić 25% należnego świadczenia ustalonego w kwocie brutto, a następnie w piśmie skierowanym do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 26 kwietnia 2018 r. znak: V.510.38.2018.BA ta sama osoba jako przewodnicząca Wydziału Gospodarczego ww. Sądu Rejonowego stwierdziła, że zauważa błędny sposób obliczania przez ZUS kwoty emerytury lub renty do potrącenia ZUS bowiem oblicza owe 25 % od wartości brutto a nie netto świadczenia.

Wyjaśniam, że zasadę generalną stosowaną wobec potrąceń i egzekucji realizowanych ze świadczeń emerytalno – rentowych, określa przepis art. 140 ust. 7 ustawy emerytalnej. Zgodnie z tym przepisem - wysokość części świadczenia podlegającego egzekucjom, o których mowa w ust. 1 oraz wysokość potrąceń, o których mowa w ust. 4, a także wysokość części świadczenia podlegającego potrąceniom, o których mowa w ust. 6 i 6a, oraz ustaloną orzeczeniem sądu, ugodą sądową lub aktem notarialnym procentową wysokość potrąceń ze świadczeń z tytułu należności alimentacyjnych bez wskazania sposobu ich naliczania, ustala się od kwoty świadczenia przed odliczeniem miesięcznej zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Zasadę tę stosuje się wobec powyższego także przy określaniu maksymalnej kwoty potrącenia dla „innych egzekwowanych należności”, o której mowa art. 140 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej.

Jeżeli zatem syndyk masy upadłości lub sędzia komisarz, relatywizując wartość roszczenia wobec świadczenia emerytalno- rentowego podlegającego przekazaniu do masy upadłości, zamierza odnieść ją do wysokości części świadczenia odpowiadającej maksymalnej kwocie potrącenia, o której mowa art. 140 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, – powinien wyrazić ją jako 25% świadczenia brutto.

Należy przy tym wskazać, iż bezwzględny obowiązek odliczenia wskazanych wyżej danin publicznoprawnych może spowodować, iż w przypadku niektórych świadczeń, wysokość świadczenia po ich odliczeniu będzie niższa nie tylko od kwoty, o której mowa art. 140 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej ale także od kwoty świadczenia wolnej od potrąceń i egzekucji, o której mowa w art 141 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej. W takim przypadku żadna kwota nie będzie mogła być przekazana do masy upadłości.

Wskutek zanonimizowania kopii pism otrzymanych od Pana Rzecznika nie mogę odnieść się w sposób bardziej szczegółowy do podniesionego w wystąpieniu z 6.09.2018 r. zarzutu, iż organ rentowy w ramach jednego postępowania prowadzonego wobec tego samego upadłego dokonywał w poszczególnych miesiącach przekazania różnych kwot do masy upadłości przy niezmienionych przesłankach oraz do zarzutu ustalania kwot przekazywanych do masy upadłości w pewnych przypadkach od kwoty świadczenia brutto, a w innych przypadkach od kwoty świadczenia netto. Udzielenie szczegółowych wyjaśnień w tym zakresie możliwe byłoby wyłącznie w razie otrzymania przez Zakład informacji pozwalających na identyfikację tego rodzaju przypadków.

Jednocześnie informuję, że w maju 2016 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwracał się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o wyjaśnienia w indywidualnej sprawie (znak: III.7060.409.2016.DS) w związku ze skargą świadczeniobiorcy będącego w stanie upadłości na wysokość potrąceń z emerytury do masy upadłości i w odpowiedzi uzyskał obszerne wyjaśnienia Zakładu w tym zakresie (pismo z dnia 17 czerwca 2016 r., znak: 992700/611/1258/2016/ SEn/6175/PW), a w szczególności uzyskał informację o przyjętym przez Zakład i opisanym wyżej trybie postępowania w przypadku ogłoszenia upadłości w odniesieniu do osoby uprawnionej do świadczenia emerytalno - rentowego. Po otrzymaniu stosownych wyjaśnień Rzecznik Praw Obywatelskich nie zgłaszał dalszych wątpliwości wymagających rozstrzygnięcia lub wyjaśnienia.

Gertruda Uścińska

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH
ul. Szamocka 3, 5
01-748 Warszawa

382400/6M/2465/2018-SEN-6145/PW

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPEL.	2018 -10- 12
ZAL.	NR .....

Pan

Adam Bodnar

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich